

Osobnost učitele a sebereflexe jeho působení

Osobnost učitele

Učitel by měl mít vlastnosti:

- ▶ Pracovní – svědomitost, důslednost, vztah a láska k dětem
- ▶ Intelektuální – tvořivé myšlení, logičnost, konkrétnost
- ▶ Citově temperamentní – sebeovládání, trpělivost, optimismus
- ▶ Společensko–charakterové – laskavost, srdečnost, porozumění, slušnost, ohleduplnost, uctivost
- ▶ Charakteru a vůle – spravedlivost, cílevědomost, samostatnost, čestnost, upřímnost, zásadovost, vytrvalost

Učitel by měl mít dovednosti:

- ▶ neustále rozšiřovat obzor svých vědomostí
- ▶ tlumočit žákům vlastní myšlenky (expresivnost)
- ▶ Diagnostické
- ▶ Sebediagnostické = sebereflexe

Učitel by měl mít znalosti v oblasti:

- ▶ oborové
- ▶ pedagogické,
- ▶ psychologické,
- ▶ didaktické,
- ▶ komunikativní,
- ▶ sociální,
- ▶ manažerské,
- ▶ kulturní...

Typologie učitele

- ▶ Dle zaměření na obor nebo na žáky:
 - Logotrop
 - Paidotrop

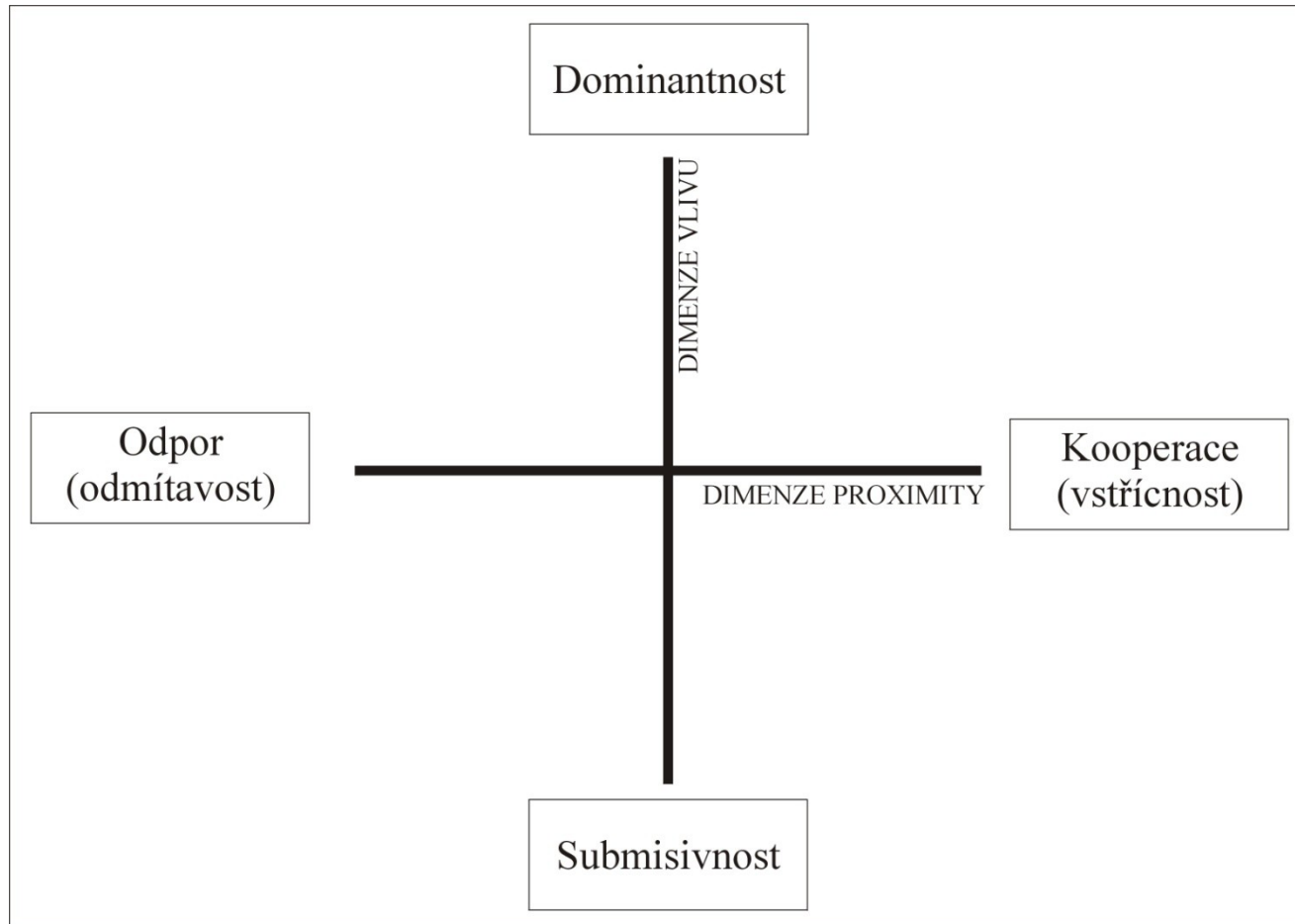
Typologie učitele

- ▶ **Typologie podle stylů výchovy (K. Lewin)**
 - Autoritativní
 - Demokratický
 - Liberální

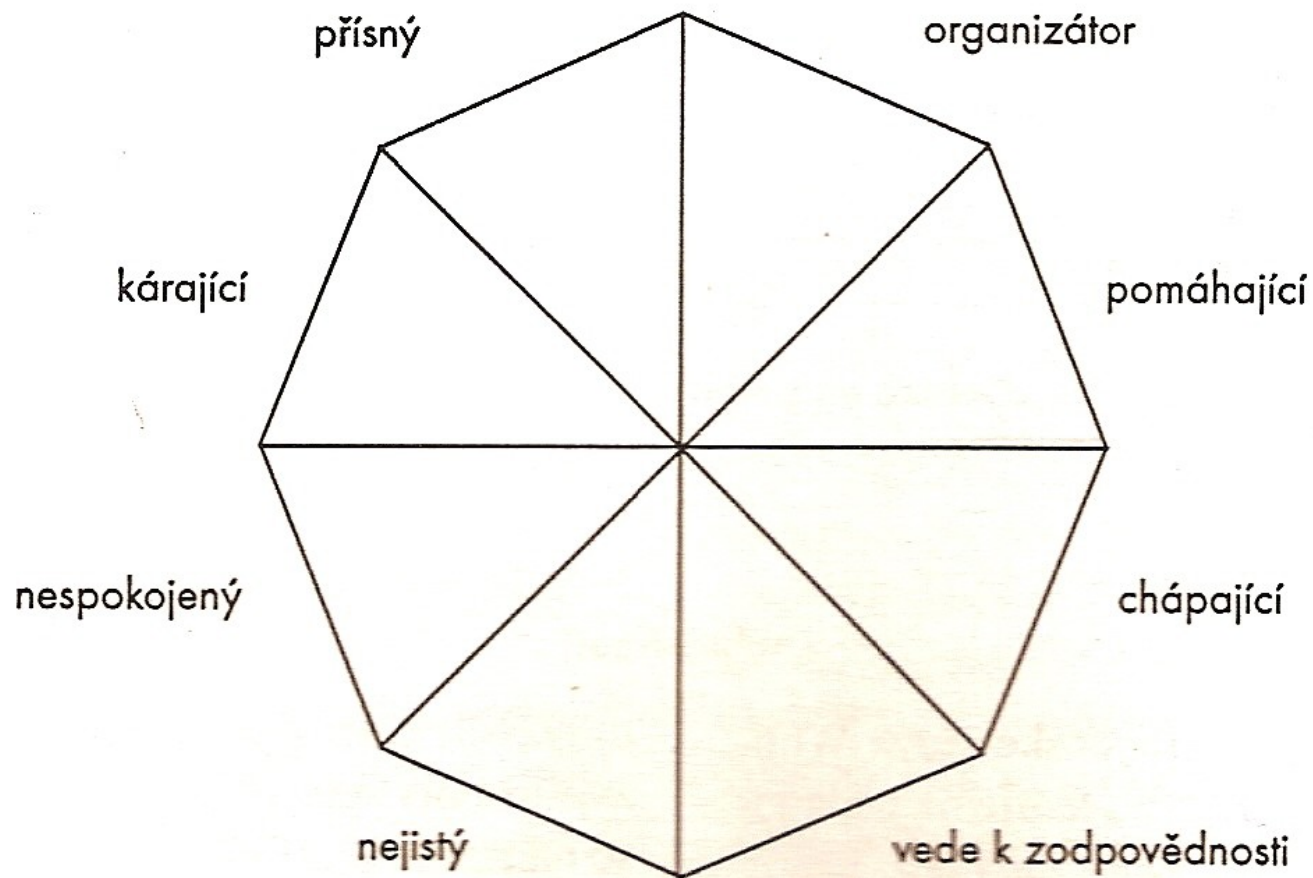
Typologie interakčního stylu učitele

- ▶ **Termín interakce** znamená vzájemné působení. Interakce je vždy dvojstranná, zúčastňuje se jí učitel i žák a chování jedné strany ovlivňuje chování druhé
- ▶ Každý učitel inklinuje k určitému způsobu interakce, který u něho převládá v rozličných interakčních epizodách, takže můžeme hovořit o jeho **interakčním stylu**.
- ▶ Interakční styl je relativně stabilní charakteristika učitele

Interakční styl učitele

Osm sektorů modelu učitelova interpersonálního chování v interakci se žáky

Sebereflexe učitelova působení

- ▶ **Sebereflexe:** uvažování o sobě, které by mělo vést k hlubšímu sebepoznání

Sebereflexe je:

- ▶ předpoklad řešení problémových pedagogických situací
- ▶ jedna z klíčových pedagogických kompetencí
- ▶ součást profesního rozvoje učitele

Nástroje sebereflexe

- psaná seberefektivní výpověď (popis, analýza, interpretace)
- učitelův deník
- videozáznam hodiny
- zpětná vazba od kolegy (hospitace)
- zpětná vazba od žáků

Co potřebujeme umět k sebereflexi:

- ▶ vnímat, popisovat a hodnotit své myšlení, postoje, emoce, způsoby jednání
- ▶ stanovit si jasný cíl a vytvořit soubor kritérií hodnocení
- ▶ používat řadu seberefektivních technik
- ▶ klást si seberefektivní otázky
- ▶ nalézat odpovědi
- ▶ srovnávat stav aktuálního „já“ s ideálním a požadovaným „já“
- ▶ odhalovat pravé příčiny sledovaných jevů
- ▶ vyvozovat závěry pro své zdokonalování

Příklady sebereflektivních otázek

1. Stačím pozorně sledovat práci žáků v hodině a poskytnu pomoc těm, kteří to potřebují?
2. Umím rozeznat, co žáky nejvíce baví a proč, zda dosahují úspěchů, nebo zda prožívají neúspěch?
3. Co mi pomáhá při navazování kontaktu se žáky?
4. Umím vytvořit strukturu vyučovací hodiny? Mají moje hodiny spád a dynamiku?
5. Umím sledovat projevy nepozornosti a nekázně žáků a nacházet jejich příčiny?

Kategorizace seberefektivních otázek

1. **Popisné otázky** si učitel klade o učivu, žácích, metodách, způsobech jednání v pedagogických situacích, svých emocionálních prožitcích.
2. **Hodnotící otázky** se týkají názorů, postojů, způsobech jednání ve vyučovací hodině.
3. **Kauzální otázky** směřují k odhalení příčin a zdrojů postojů a způsobů jednání (proč).
4. **Rozhodovací otázky** vedou ke změně postupů, způsobů jednání (jak).

Cvičení 1:

- ▶ Vysvětlete kolegovi v pěti minutách, jak se hraje *Člověče nezlob se*
- ▶ Položte si v každé kategorii alespoň jednu otázku ke svému „pedagogickému působení“ a pokuste se ji zodpovědět

Cvičení 2: Úrovně reflexe

- ▶ Text „V parku“ 1 – 4

V hloubce reflexe existují tyto posuny:

- ▶ od žádných otázek přes otázky po odpovědi na otázky;
- ▶ identifikace a postupně efektivnější zacházení s vlivem emocí;
- ▶ v „odstupu od události“;
- ▶ v sebetázání, zpochybňování vlastních myšlenek;
- ▶ v rozpoznání důležitosti předchozí zkušenosti;
- ▶ v braní v úvahu názorů ostatních lidí
- ▶ směrem k metakognici – přezkoumávání vlastních reflektivních procesů